

СТАНОВИЩЕ

от д-р Елена Славова Гетова – доцент във Филологическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“

(н. ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. във висшето училище или научната организация)

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология,
докторска програма „Романски езици“

Автор: БОРЯНА ДИМИТРОВА МИЛУШЕВА-ДУКОВА

Тема: ФРАЗЕОЛОГИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ В РОМАНИТЕ НА АРТУРО ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ И ТЕХНИЯТ ПРЕВОД НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

Научен ръководител: доц. д-р Веселка Ненкова – ПУ „Паисий Хилендарски“

(акад. дл., н. ст., име, презиме, фамилия – висше училище или научна организация)

1.Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-22-274 от 3.02.2026 г. на ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „ФРАЗЕОЛОГИЧНИТЕ ЕДИНИЦИ В РОМАНИТЕ НА АРТУРО ПЕРЕС-РЕВЕРТЕ И ТЕХНИЯТ ПРЕВОД НА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по: област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Романски езици“. Автор на дисертационния труд е Боряна Димитрова Милушева-Дукова – докторантка в задочна форма на обучение към катедра „Романистика и германистика“, с научен ръководител доц. д-р Веселка Ненкова от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Боряна Димитрова Милушева-Дукова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл. 36. (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи: молба до ректора на ПУ за разкриване на процедура за защита на дисертационен труд; автобиография в европейски формат; протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедура и с предварително обсъждане на дисертационен труд; дисертационен труд; автореферат; списък на научните публикации по темата на дисертацията; копия на научните публикации; декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи.

Докторантът е приложил една монография и 4 публикации по темата на дисертацията.

2.Кратки биографични данни за докторанта

Боряна Милушева-Дукова е завършила 9. Френска езикова гимназия в паралелка с преподаване на испански език в гр. София. Висшето си образование завършва в Софийския университет „Св. Климент Охридски“ с две специалности: Испанска филология и Българска филология с втори западен език френски. Интересът ѝ към испанския език и култура е засвидетелстван от множеството литературни преводи на известни испански романисти от края на ХХ и началото на ХХІ век. Дейността ѝ на преводач я насочва и към издателска практика, която отново се посвещава на популяризиране на испанската литература сред българската читателска аудитория. Боряна Милушева-Дукова е автор и на художествена литература – романи, навели и сборници с разкази – което е убедително свидетелство за професионалния подход и дълбокото разбиране на природата на художествения превод и на авторската позиция в този двустранен процес. Процес на пренос не само на езици, но и на култури – между испанския и българския – език, традиции и историческо наследство.

3.Актуалност на тематиката

Актуалността на разработвания в дисертационния труд проблем се състои в няколко направления. На първо място, това е изборът на автор, изключително популярен романист, който е превеждан щедро на български език. На второ място, в дисертационния труд се наблюдава изобилие от съпоставителни таблици, илюстриращи възможностите и решенията за превод

от испански на български език, което прави дисертацията приносна в научноприложно отношение. За висока степен на иновативност и ниво на актуалността на проблема свидетелстват и конкретните хипотези, предположени в началото на дисертацията. Самият изследователски проблем – проучването на възможностите за превод от испански на български език на фразеологични единици именно в творчеството на Артуро Перес-Реверте – вече поставя като актуален един неизследван до този момент въпрос.

4.Познаване на проблема. Методика на изследването

Докторантката познава в детайли състоянието на проучванията и публикациите по изследвания проблем и оценява творчески богатия библиографския материал. Избраната методика на изследване позволява съчетаването между двете научни платформи – на фразеологията като наука (проследена в широк европейски, испански и български контекст и традиции) и транслатологията (теорията на превода също в широк хронологически и концептуален контекст). Таке се постигат поставените в началото на научното писане цели и се получат адекватни отговори на научните хипотези, предопределени да функционират в дисертационния труд.

5.Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Нека започнем с цифрите – шест романа от Артуро Перес-Реверте, петима преводачи на български език на неговите романи, над 250 примера за илюстрация на поставените задачи в работата, повече от 20 години (1995 – 2019 г.) между първия изследван роман и последния включен в настоящия аналитичен прочит, почти 20 години (от 2000 до 2020 г.) разделят първия превод на роман от испанския автор на български език и последния, проследен като основание за надеждността на примерите на фразеологичните единици в дисертационния текст.

И нека продължим с една изключително важна за обективността на изследването теза. Тя се свързва с избора на същинските фразеологизми (СФ) като център на изследването, „поради относително по-честата им употреба в художествената литература, от една страна, от друга, поради спънките, които тези единици създават и в трите фази на превода: идентификацията на ФЕ, цялостното разбиране на фразеологично значение в конкретния текст и предаването му в пълнота на целевия език. Все пак, границите съзнателно остават без категорично очертаване, за да се гарантира условието езиковите данни да водят анализа, а не обратното, което осигурява обективност на проучването.“ (с.6 от дисертационния труд). Тук си позволявам да включа един по-обемен цитат от дисертацията, защото ми се иска да обърна внимание върху полето на обективност при едно подобно проучване. Респектът към емпиричните данни, към езиковите примери, които са налични и проследими в избраните романи, е очевиден. Особеност на настоящото изследване е именно богатата теоретична база, върху която стъпват основните хипотези на дисертантката, и в същото време запазването на приоритета на езиковите примери, които са водещи при аналитичния подход. Много често забелязваме, че една или няколко теоретични позиции се прилагат към литературната тъкан на избрано произведение, като за нуждите на теоретичното схващане се профилира четенето, т.е. емпиричният материал се съобразява с теоретичните възгледи, а не обратно. В настоящия случай не е така.

Когато се пише за честотата на използване на ФЕ в романовото творчество на Перес-Реверте, съвсем естествено е да се допусне хипотезата, че авторът ще използва богатата езикова палитра, каквато употребата на фразеологизми предоставя. Констатираното разнообразие на ФЕ при работата на петима преводачи над романите на Перес-Реверте предоставя основателна аргументация за илюстрация на посочената хипотеза. Когато става въпрос за превод на художествена литература, изследователите са единомисленици, че художественият превод не разчита само на своята информативност, нещо което е присъщо на нехудожествения текст, а тук се включва и „участието на чувствата и въображението (Васева 1989: 144).(с. 104) Известно е, че едно от най-големите изпитания пред преводача е да предаде адекватно посланието на ФЕ. Дисертантката в този смисъл се позовава на изследването на Тимофеева: „Тимофеева (2012: 497) посочва, че е обичайно да се говори за трудностите при превода на фразеологизми и дори се е стигало до мнения за непреводимостта на някои от тях, дължаща се на историческите и социокултурни референции, които притежават.“(с.106)

Най-важното, струва ми се, при идентификацията на ценността на ФЕ и усилията на преводачите при работа с романите на Артуро Перес-Реверте, е фактът, както е споменала и

Боряна Дукова, че самият автор има позиция върху езика. Той „подчертава, че ако езикът успее да запази красотата на израза, правилността на термина, благородния или по-низш, но вековен аромат, на другите езици, които се съчетават в него и са го направили такъв, какъвто е, то той е съкровище. Внимателният прочит на разбирането на Перес-Реверте за езика като основно писателско сечиво може да ни отведе до заключението, че авторът от Картагена няма да пропусне употребата на ФЕ, тъй като тези единици, особено отличаващите се с конотативни наслагвания, крият в себе си голям потенциал.“(с. 132)

Боряна Дукова удостоверява фактът, че „авторът използва огромна част от богатата езикова палитра на ФЕ: борава с ФЕ от трите езикови стила – нисък, неутрален и висок; служи си с ФЕ с различна конотация – географско-социална, културно-историческа, експресивна; използва полисемията, синонимията, вариантността на ФЕ, нерядко прилага творчески модификации.“(с.135).

Като особено ценно наблюдение в работата на Боряна Дукова бих искала да отлича търсенето на причините за употребата на ФЕ от трите езикови стила. И това е във връзка с езиковата характеристика на персонажите в шестте романа. Защото например, констатира Дукова, употребата на СФ от вулгарния регистър е значителна в „Кралицата на Юга“ и е еднократна в „Добри мъже“. В романа „Кралицата на Юга“ този спектър на употреба на СФ е естествен за речта на персонажите и така изгражда убедителна психологическа характеристика. В „Добри мъже“, в който основните действащи лица са аристократи и членове на кралската академия, употреба на СФ се среща единствено в речта на наемния убиец Рапосо. Прецизна констатация е и тази за употребата на ФЕ на латински език. Те се наблюдават и в шестте романа, но най-осезателна е употребата им в речта на персонажите от „Севилското причастие“ и в „Добри мъже“, което е съвсем естествено с оглед на културния свят, който се оглежда в тези романи. В тази посока са и убедителните твърдения на дисертантката относно трудно преводимите културемии, засягащи естествени науки, природа, материална култура, социална култура, духовна и религиозна култура, езикови практики и традиции, т.е. паметта на езика. Сложността при превод на културемите, обобщава дисертантката, „произтича от необходимостта да се предаде смисълът на ФЕ, като същевременно се запази национално-историческата им одежда или поне се намекне за нея“. (с.225)

6. Преценка на публикациите и на личния принос на докторанта

Публикациите, които са тематично свързани с дисертацията, са 4 статии, които са отпечатани в престижни научни издания – НТ на Филологическия факултет на Пловдивския университет и издания на СУ и на НБУ.

7. Автореферат

Авторефератът е направен според изискванията на съответните правилници и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа *научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и на съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Боряна Дукова притежава задълбочени теоретични знания, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване. С оглед гореизложеното убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Боряна Димитрова Милушева-Дукова в област на висше образование 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология, докторска програма „Романски езици“.

2.03. 2026 г.

Изготвил становището: .....
(подпис)

доц. д-р Елена Гетова

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)